

Regeringsuppdrag om vidgad kvalitetsgranskning

Skolinspektionens erfarenheter och slutsatser av att genomföra kvalitetsgranskning efter tillsyn

Redovisning av regeringsuppdrag

Diarienummer: 2024:2033

Citera gärna Skolinspektionens rapporter, men kom ihåg att uppge källa:
Skolinspektionen, rapportens namn och år.

Skolinspektionen, Redovisning av regeringsuppdrag, 2024

Diarienummer: 2024:2033

ISBN 978-91-988760-7-9

Innehåll

Sammanfattning	4
Kvalitetsgranskning kan gynna skolor med låga kunskapsresultat.....	4
Låga kunskapsresultat innebär inte alltid ett arbete av låg kvalitet.....	5
Mervärden av en efterföljande kvalitetsgranskning	5
En utökning av arbets sättet kan innebära att färre skolor nås av inspektion	6
Skolinspektionen fortsätter att utveckla arbets sättet med tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning.....	6
Inledning	7
Regeringsuppdraget	8
Genomförande av uppdraget	8
Skolor som ingår i urvalet.....	9
Urvalsförfarande.....	9
Resultat från föregående tillsyn.....	10
Resultat från efterföljande kvalitetsgranskning	11
Skolinspektionens erfarenheter av kvalitetsgranskning efter tillsyn	13
Flera skolor med utmanande förutsättningar	13
Efterföljande kvalitetsgranskning tas emot väl på de flesta skolorna	13
Variation vad gäller kvaliteten i skolornas arbete	14
Skolinspektionen ser mervärden med en efterföljande kvalitetsgranskning	14
Slutsatser	16
God träffsäkerhet som kan utvecklas vidare	16
En efterföljande kvalitetsgranskning kan gynna skolor med låga kunskapsresultat	16
Låga kunskapsresultat innebär inte alltid ett arbete av låg kvalitet.....	17
Mervärden av en efterföljande kvalitetsgranskning	17
En utökning av arbets sättet kan innebära att färre skolor nås av inspektion	18
Skolinspektionen fortsätter arbetet med tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning.....	18
Källförteckning	19

Sammanfattning

Skolinspektionen har sedan myndigheten bildades granskat skolor med låga kunskapsresultat. Låga kunskapsresultat är ett av de viktigaste urvalskriterierna för myndighetens tillsyn. Utgångspunkten är att låga kunskapsresultat kan vara en indikator på att elever riskerar att inte få den utbildning de har rätt till. Myndigheten har därmed bedömt att skolor med låga kunskapsresultat, tillsammans med andra riskfaktorer, är de som är i störst behov av tillsyn för att elever ska kunna få den utbildning de har rätt till enligt lag.

I en tillsyn kontrollerar Skolinspektionen att den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra författningar. En kvalitetsgranskning är däremot ett verktyg som kan ge en skola mer undervisningsnära granskning och återkoppling, vilket kan vara gynnsamt för skolor med stora utmaningar och svåra förutsättningar.

I regleringsbrevet för 2024 har Skolinspektionen fått i uppdrag av regeringen att vidga myndighetens kvalitetsgranskning, så att skolverksamheter som myndigheten bedömer har störst behov av tillsyn också ska omfattas av kvalitetsgranskning där Skolinspektionen bedömer att det är ändamålsenligt. Skolinspektionen ska redovisa sina erfarenheter och slutsatser av granskningen till Regeringskansliet senast den 4 oktober 2024.

Mot bakgrund av uppdraget har Skolinspektionen under våren 2024 genomfört kvalitetsgranskning av ett urval om 20 skolor som nyligen omfattats av tillsyn samt uppvisar låga kunskapsresultat och andra riskfaktorer. Dessa skolor har fått en kvalitetsgranskning enligt ordinarie arbetssätt för det myndigheten kallar planerad kvalitetsgranskning. Medarbetare som medverkat i tillsyn och kvalitetsgranskning av skolorna har också intervjuats, i syfte att få en fördjupad bild av granskningens genomförande och resultat.

Denna redovisning innehåller Skolinspektionens erfarenheter och slutsatser av att genomföra en efterföljande kvalitetsgranskning på 20 skolor som omfattats av tillsyn. Rapporten baseras på resultatet av kvalitetsgranskningarna av skolorna samt intervjuer med medarbetare. Nedan redogörs för Skolinspektionens viktigaste slutsatser av uppdraget.

Kvalitetsgranskning kan gynna skolor med låga kunskapsresultat

Inom uppdragets relativt korta tidsram har det inte varit möjligt att undersöka om kvalitetsgranskning har haft en reell påverkan på och gynnat skolornas utvecklingsarbete, eftersom en uppföljning av skolornas vidtagna arbete efter granskningen inte hunnit ske. Merparten av skolorna i urvalet får dock flera utvecklingsområden i den efterföljande kvalitetsgranskningen, vilket tyder på att de kan gynnas av en sådan kvalitetsgranskning.

Vidare kan Skolinspektionen utifrån medverkande utredares erfarenheter konstatera att de flesta skolor tycks ställa sig positiva till att få en kvalitetsgranskning efter avslutad tillsyn. Det ökar möjligheten att granskningen leder till att skolorna utvecklar sin verksamhet i syfte att höja elevernas kunskapsresultat. Skolor med ett nyligen genomfört eller kommande rektorsbyte tycks ställa sig särskilt positiva, då en kvalitetsgranskning ger en värdefull genomlysning av verksamheten.

Låga kunskapsresultat innebär inte alltid ett arbete av låg kvalitet

Majoriteten av skolorna bedöms ha stora utmaningar och får i kvalitetsgranskningarna flera utvecklingsområden. Det finns dock exempel på skolor i urvalet som fått färre utvecklingsområden och som bedöms bedriva ett arbete av god kvalitet på flera områden. Det tyder på att en skola med låga kunskapsresultat inte nödvändigtvis behöver göra ett arbete som håller låg kvalitet. Det finns skolor med utmanande förutsättningar som kan medverka till att kunskapsresultaten inte höjs, exempelvis omfattande in- och utflyttning från kommunen och många nyanlända under kort tid. Alla elever har dock rätt till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö.

Mervärden av en efterföljande kvalitetsgranskning

Kvalitetsgranskning har flera mervärden för en skola som omfattats av tillsyn. Ett sådant mervärde är att personalen ges anledning till och utrymme för att diskutera kvalitetsfrågor. Den nyanserade återkopplingen inom kvalitetsgranskningen, där både skolans utvecklingsområden och de områden som bedöms ha hög kvalitet lyfts, kan också bidra till en ökad motivation till utveckling. Vidare kan kvalitetsgranskning även motivera att en rektor inleder och prioriterar ett förändringsarbete, både i förhållande till huvudmannen och till skolans övriga personal. Även om den inledande tillsynen också kan bidra till att ett förändringsarbete initieras, kan en efterföljande kvalitetsgranskning bidra ytterligare till det och ge ett mervärde.

Utifrån de 20 skolorna som ingår i urvalet går det inte att se några generella mönster för vilka brister som konstaterats i tillsynen och vilka utvecklingsområden som skrivits fram inom kvalitetsgranskningen. Skolinspektionen kan dock konstatera att det vid flera skolor kunde göras iakttagelser om skolornas kvalitet, som inte kan fångas upp genom tillsyn som enda inspektionsform. Här kan en efterföljande kvalitetsgranskning fylla en viktig funktion, genom att utbildningens och verksamhetens kvalitet kan bedömas.

En utökning av arbetssättet kan innebära att färre skolor nås av inspektion

Skolinspektionen genomför inte inspektion av alla skolor i landet, utan har som mål att rikta resurserna dit behoven är som störst. Detta enligt Skolinspektionens instruktion, där det anges att kvalitetsgranskningen och den tillsyn som utövas löpande ska genomföras med utgångspunkt i en behovsanalys, och att de ska omfatta sådana aspekter som kräver en kvalitativ bedömning av undervisningen och verksamheten.¹ Tillsyn med efterföljande kvalitetsgranskning på samma skolenhet innebär att myndigheten fördelar sin inspektion på färre skolor än om tillsyn sker på vissa och kvalitetsgranskning på andra. Det är således något färre skolor som kommer bli föremål för myndighetens inspektion om detta arbetssätt skulle utökas markant framöver.

Samtidigt finns en förväntan och en önskan från bland annat regeringen om att Skolinspektionen ska ha en hög närvaro på landets skolor. Detta behöver myndigheten balansera i kommande planering av hur inspektionsresurserna fördelas.

Skolinspektionen fortsätter att utveckla arbetssättet med tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning

Sammantaget ser Skolinspektionen, utifrån denna första omgång med tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning på 20 skolor, positivt på tillvägagångssättet. Myndigheten ser däremot ett behov av att ytterligare samla in erfarenheter och empiri kring arbetssättet för att kunna bedöma att det verkligen ger nytta och mervärde. Skolinspektionen kan utifrån detta fortsätta att utveckla arbetet vidare. Skolinspektionen bedömer alltså att tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning gav ett mervärde, och myndigheten kommer att fortsätta följa arbetssättet framöver.

---

¹ Förordning (2011:556) med instruktion för Statens skolinspektion.

Inledning

Skolinspektionen har sedan myndigheten bildades granskat skolor med låga kunskapsresultat, både genom tillsyn och kvalitetsgranskning. En av myndighetens tematiska kvalitetsgranskningar har exempelvis handlat om hur huvudmän arbetar för att säkra behöriga lärare till skolor med socio-ekonomiska utmaningar och låga kunskapsresultat.² En annan tematisk kvalitetsgranskning fokuserade på skolhuvudmäns och skolors insatser vid långvarigt låga kunskapsresultat. Där framkom att rektorer vid flera skolor fick ett otillräckligt stöd från huvudmännen, och att huvudmännen inte tagit ett helhetsgrepp för att förbättra kunskapsresultaten.³

Låga kunskapsresultat är även ett av de viktigaste urvalskriterierna för myndighetens tillsyn. Utgångspunkten är att låga kunskapsresultat kan vara en indikator på att eleverna riskerar att inte få den utbildning som de har rätt till. Det har föranlett att skolor med låga kunskapsresultat, tillsammans med andra riskfaktorer, bedömts vara i störst behov av tillsyn.

I tillsyn ligger fokus på att granska om skolorna lever upp till de krav som ställs av skollag och andra författningar. Det är grundläggande att elever får den utbildning de har rätt till enligt lag. I kvalitetsgranskning får skolan en bred genomlysning av verksamheten utifrån ett antal områden med möjlighet till nyanserad återkoppling om vilka områden som bedöms ha hög kvalitet och vilka utvecklingsområden som kan finnas. Här undersöks rektors ledarskap, undervisningen, trygghet och studiero samt arbetet med bedömning och betygsättning mer ingående.

Skolinspektionen har under 2024 ett regeringsuppdrag att vidga myndighetens kvalitetsgranskning, så att skolor som är i störst behov av tillsyn också får en kvalitetsgranskning.⁴ Det potentiella mervärdet av ett sådant helhetsgrepp när det gäller skolor med stora utmaningar och låga kunskapsresultat, är att bidra till att ge de skolorna ytterligare möjligheter att höja kvaliteten i verksamheten, i syfte att i förlängningen förbättra elevernas kunskapsresultat. Tillsyn och kvalitetsgranskning kan gemensamt ge en skola en genomlysning ur olika perspektiv, som sammantaget kan bidra till skolans förändringsarbete.

---

² Skolinspektionen (2020). *Hur säkras lärarresurser till skolor med utmaningar? Fokus på kommunala huvudmän.*

³ Skolinspektionen (2021). *Långvarigt låga kunskapsresultat. Grundskolor som under 10 år haft en hög andel elever utan godkända betyg i alla ämnen.*

⁴ Regeringsbeslut, 2023-12-20.

Regeringsuppdraget

I regleringsbrevet för år 2024 gavs Skolinspektionen i uppdrag att vidga sin kvalitetsgranskning, så att skolverksamheter som myndigheten bedömer har störst behov av tillsyn också ska omfattas av kvalitetsgranskning där Skolinspektionen bedömer att det är ändamålsenligt. Skolinspektionen ska redovisa sina erfarenheter och slutsatser av granskningen till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 4 oktober 2024.

Genomförande av uppdraget

Skolinspektionen har valt att i ett första skede pröva ett arbetssätt med tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning på 20 skolor under vårterminen 2024. För uppdragets genomförande har myndigheten valt en modell där skolor som nyligen inspekterats genom en tillsyn får en efterföljande kvalitetsgranskning. Granskningen görs enligt ordinarie arbetssätt för kvalitetsgranskning, det som kallas planerad kvalitetsgranskning. I en sådan kvalitetsgranskning granskas områdena rektors ledarskap, undervisning, trygghet och studiero samt bedömning och betygssättning.

Denna rapport redogör för resultaten från kvalitetsgranskningen av de 20 skolorna, samt för erfarenheter från medarbetare inom myndigheten som på olika sätt varit delaktiga i arbetet med tillsyn och kvalitetsgranskning på skolorna. Inom tidsramen för uppdraget har dock ett målgruppsperspektiv i form av till exempel intervjuer med skolorna inte kunnat beaktas.

I denna rapport används begreppen *tillsyn* och *kvalitetsgranskning* för att benämna myndighetens reguljära inspektionsformer, så kallad planerad tillsyn och planerad kvalitetsgranskning. Utöver dessa finns andra inspektionsformer, såsom exempelvis tematisk tillsyn och kvalitetsgranskning, som inte behandlas i denna rapport.

Skolinspektionens inspektionsformer

Tillsyn

Genom tillsyn kontrollerar Skolinspektionen att den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra författningar. Tillsynen utgår från så kallade bedömningsgrunder, som är tematiserade områden med utgångspunkt i skollagen och andra författningar. Tillsynen resulterar i ett beslut där en huvudman exempelvis kan föreläggas eller tilldelas en anmärkning om Skolinspektionen konstaterat att det finns brister i verksamheten. Finns brister ska huvudmannen, som huvudregel, inom en viss tid inkomma med en redovisning av hur bristerna har åtgärdats. Urval för tillsyn baseras på myndighetens risk- och väsentlighetsanalys.

Kvalitetsgranskning

I kvalitetsgranskning bedöms utbildningens eller verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. Granskningen utgår från kvalitetskriterier som är myndighetens tolkning av författningar inom skolområdet, med stöd av Skolverkets allmänna råd med kommentarer, forskning samt Skolinspektionens erfarenhet från sin samlade tillsyns- och granskningsverksamhet. Granskningen resulterar i ett beslut med en bedömning av i vilken utsträckning skolan uppnår kvalitetskriterierna. Om beslutet innebär att utbildningen eller verksamheten har fått ett utvecklingsområde ska huvudmannen återkomma med en redovisning av vilka förbättringsåtgärder som vidtagits. Kvalitetsgranskning omfattar främst de skolor som inte valts ut till tillsyn och som Skolinspektionen inte besökt på länge. Hänsyn tas även till om skolor har låg behörighet till gymnasieskolan och låga resultat i Skolenkäten när det gäller bedömning och betygsättning.

Skolor som ingår i urvalet

Urvalsförfarande

I urvalet för efterföljande kvalitetsgranskning har Skolinspektionen valt att rikta fokus mot skolor med låga kunskapsresultat och som även uppvisar andra riskfaktorer. De kriterier som myndigheten tillämpat är följande:

- Skolverksamheten ska ha haft ett avslutat tillsynsärende i närtid. Ärendena ska ha påbörjats läsåret 2021/2022 eller senare och avslutats senast under 2023.
- Ett fysiskt besök i verksamheten ska ha skett i tillsynsärendet.
- Skolverksamheten uppvisar kunskapsresultat som ligger under lägsta kvartilen i risk- och väsentlighetsindexet⁵.

---

⁵ Resultatet baseras på treårsmedelvärden där så är möjligt.

- Skolan har ytterligare någon riskfaktor i risk- och väsentlighetsanalysen. Det kan exempelvis vara risk inom områdena studiemiljö, skolledning eller lärarbehörighet.

Fokus har i huvudsak varit skolor med ett relativt stort antal elever, men några mindre skolor finns med. Urvalet gjordes även med hänsyn till att både grund- och gymnasieskolor samt kommunala och fristående skolor ska vara representerade. I urvalet förekommer både skolor där huvudmannen fått beslut om brist i den inledande tillsynen och skolor som inte har fått det.

Merparten av skolorna i urvalet är grundskolor och ett mindre antal är gymnasieskolor. De flesta har kommunal huvudman. Endast tre skolor har enskild huvudman. Tre av skolorna deltar i projektet Samverkan för bästa skola, som leds av Skolverket på uppdrag av regeringen.⁶

Resultat från föregående tillsyn

Urvalet av bedömningsområden med tillhörande delområden skiljer sig åt mellan de olika tillsynsärendena både vad gäller innehåll och omfattning, beroende på vad som framkommit i myndighetens inledande analys av skolan. Samtliga skolor i urvalet har granskats avseende undervisning och stöd, medan merparten granskats vad gäller skolans arbete med trygghet, studiero och kränkande behandling. De flesta skolor har granskats gällande extra anpassningar och särskilt stöd, medan några skolor granskats gällande modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet samt mottagande och undervisning av nyanlända elever.

Vad gäller resultatet av tillsynen har Skolinspektionen vid 14 skolor funnit brister där huvudmännen förelagts att vidta åtgärder för att rätta till påtalade brister. Vid 6 skolor har Skolinspektionen inte funnit några brister. På de flesta skolorna med beslut om brist har Skolinspektionen ingripit mot huvudmannen genom föreläggande.

För mer än hälften av skolorna med konstaterade brister har huvudmännen fått förelägganden eller anmärkningar som på olika sätt berör särskilt stöd. Bristerna kan handla om att man inte anmäler elevers behov av särskilt stöd till rektorn, eller att en utredning inte startat efter att anmälan inkommit. Det förekommer också att det saknas beslut vid vissa åtgärder, exempelvis anpassad studiegång och särskild undervisningsgrupp, samt att åtgärdsprogram inte följer författningarnas krav på innehåll och hantering. Beslut kan också ha fattats av en obehörig person. Vid tillsynen framkommer inte sällan att rutiner för arbetet med särskilt stöd brister på olika sätt. För några skolor finns också brister som berör extra anpassningar.

För strax under hälften av skolorna med konstaterad brist har huvudmännen fått förelägganden eller anmärkning gällande tillgången till studiehandledning på modersmålet. Likaså har strax under hälften av

---

⁶ Skolverket. Samverkan för bästa skola. [Samverkan för bästa skola - Skolverket](#) (hämtad 2024-08-29).

skolorna med konstaterad brist fått förelägganden eller anmärkning riktat till huvudmannen gällande arbetet mot kränkande behandling. Här kan det handla om att personal inte agerar eller anmäler till rektorn när en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten. Det förekommer också att skolornas planer mot kränkande behandling inte följer författningskraven, eller att kravet på elevmedverkan i arbetet med planen inte är tillgodosett.

Utöver bristerna ovan förekommer ytterligare brister som gäller några eller enstaka skolor.

Resultat från efterföljande kvalitetsgranskning

Under perioden april till och med juni 2024 gjordes på samtliga skolor i urvalet en kvalitetsgranskning enligt myndighetens ordinarie arbets sätt för kvalitetsgranskning (planerad kvalitetsgranskning). Granskningarna omfattade dokumentstudier, lektionsobservationer och intervjuer med elever, lärare, elevhälsoteam samt rektor. Granskningarna har resulterat i beslut för varje skola, där Skolinspektionen gjort en bedömning av kvaliteten i områdena rektors ledarskap, undervisning, trygghet och studiero samt bedömning och betygssättning. I en kvalitetsgranskning görs först en bedömning av i vilken utsträckning kvalitetskriterierna uppfylls, och därefter skrivs eventuella utvecklingsområden fram. Bedömningen görs utifrån en tregradig skala: kvalitet i hög utsträckning, kvalitet i flera delar samt kvalitet i låg utsträckning.

En av de 20 skolorna bedömdes ha ett arbete som i hög utsträckning nådde upp till kvalitetskriterierna inom alla fyra bedömningsområdena. Övriga 19 bedömdes ha utvecklingsområden inom ett eller flera bedömningsområden. Det vanligaste var att skolorna hade utvecklingsområden inom alla fyra bedömningsområden. I ett fall föranledde kvalitetsgranskningen att en tillsyn inleddes, vilken resulterade i ett beslut om föreläggande inom det bedömningsområde inom tillsyn som benämns undervisning och stöd.

Resultatet av kvalitetsgranskningarna redovisas i Diagram 1 och 2 nedan.

Diagram 1: Antal skolor per bedömningsområde och kvalitetsbedömning

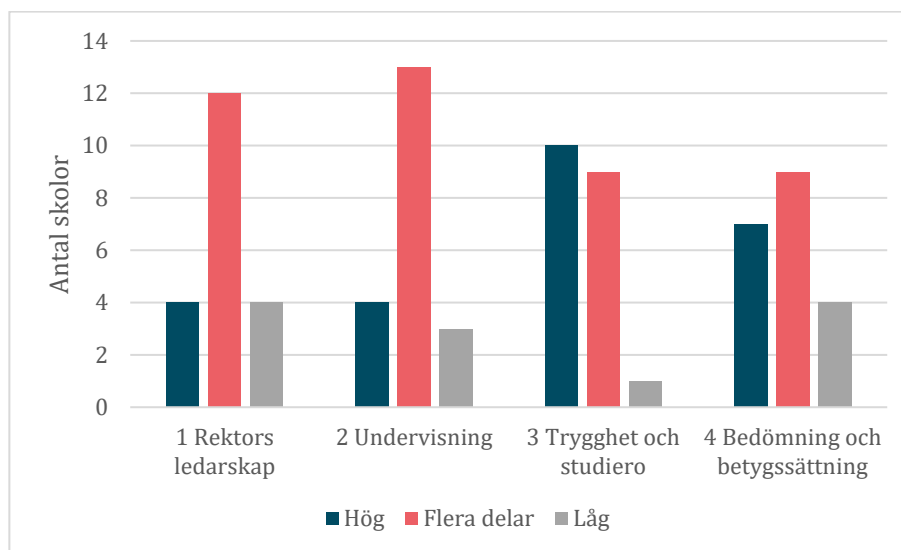
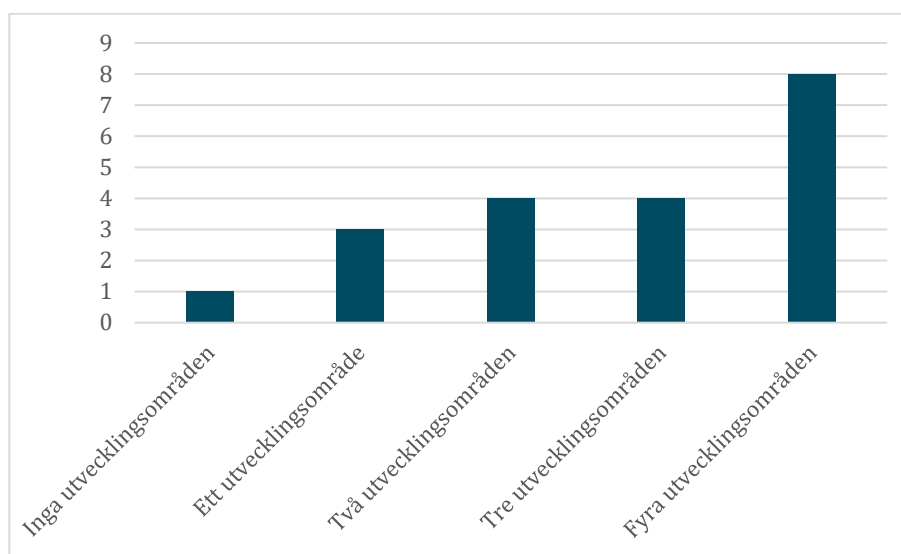

Diagram 2: Antal skolor per antal utvecklingsområden

En tydligare bild av skolornas utvecklingsbehov går att få genom att fokusera på det innehåll som ingår i respektive bedömningsområde. Inom bedömningsområdet *Rektors ledarskap* är det rektors uppföljning och analys av verksamheten som är det vanligaste utvecklingsområdet (7 skolor). Det handlar till exempel om att sätta in utvecklingsåtgärder som utgår från en analys av skolans behov. Inom bedömningsområdet *Undervisning* är det arbetet med att skapa en stimulerande och utmanande undervisning som flest skolor bedöms behöva utveckla (9 skolor). Det inbegriper även anpassning av undervisningen efter den aktuella elevgruppen. Det kan exempelvis handla om att lärarna behöver hitta sätt att motivera eleverna. Inom bedömningsområdet *Trygghet och studiero* har

flest skolor bedömts behöva utveckla arbetet med att skapa studiero. Här kan det handla om att alla lärare ska ha en samsyn kring och gemensamma förhållningssätt till studiero. Inom bedömningsområdet *Bedömning och betygssättning* har flest skolor fått ett utvecklingsområde inom rektorns arbete med att följa upp och analysera betygssättningen samt diskutera eventuella avvikelser med lärarna.

Skolinspektionens erfarenheter av kvalitetsgranskning efter tillsyn

För att få en fördjupad bild av mervärdet av att genomföra kvalitetsgranskning efter tillsyn har intervjuer med medarbetare som medverkat i tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning av de 20 skolorna genomförts, i syfte att fånga utredarnas erfarenheter. Dessa intervjuer syftar till att komplettera resultatet av kvalitetsgranskningarna som redovisas ovan.

Flera skolor med utmanande förutsättningar

Skolinspektionen erfar att det i urvalet finns flera skolor som står inför olika utmaningar. Det kan handla om skolor där elevgruppen kontinuerligt förändras på grund av en stor in- och utflyttning i kommunen, och skolor som på kort tid kan få flera nyanlända elever. Det är även flera skolor som nyligen genomgått ett rektorsbyte, och för några har det skett flera rektorsbyten på relativt kort tid. Skolinspektionen ser att en del skolors låga kunskapsresultat inte enbart kan förklaras av skolans arbete, utan också kan bero på sådana förutsättningar som anges ovan. Men även om skolors arbete kan påverkas av olika förutsättningar har alla elever rätt till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö. Skolinspektionen anpassar därför inte sin inspektion till omvärldsfaktorer.

Utifrån de 20 skolorna som ingår i urvalet går det inte att se några generella mönster i de brister som konstaterats i tillsynen och de utvecklingsområden som skrivits fram inom kvalitetsgranskningen. Skolinspektionen kan dock konstatera att det vid flera skolor kunde göras iakttagelser om skolornas kvalitet som inte kan fångas upp genom tillsyn som enda inspektionsform. Här kan en efterföljande kvalitetsgranskning fylla en viktig funktion, genom att utbildningens och verksamhetens kvalitet kan bedömas.

Efterföljande kvalitetsgranskning tas emot väl på de flesta skolorna

Skolinspektionen kan utifrån de medverkande utredarnas erfarenheter konstatera att de flesta skolorna tycks ha tagit emot den efterföljande

kvalitetsgranskningen på ett positivt sätt, och i en del fall även välkomnat den. Initialt har dock en del rektorer och huvudmän ställt sig frågande till varför skolan återigen ska inspekteras. I urvalet förekommer också skolor som i närtid har inspekterats av Arbetsmiljöverket eller som medverkar i Skolverkets riktade insats Samverkan för bästa skola. Sammantaget kan detta för en del skolor innebära att mycket tid behöver läggas på att hantera flera insatser samtidigt. Skolinspektionen bedömer att det är viktigt att skolorna får tid och möjlighet att arbeta med resultatet av den efterföljande kvalitetsgranskningen för att granskningen ska ha ett potentiellt mervärde.

Skolinspektionen ser att ett viktigt skäl till att skolor ställer sig positiva till kvalitetsgranskningen är att den är nyanserad och belyser både de delar av skolans arbete som fungerar och de delar som behöver utvecklas.

Granskningen kan vara ett bra komplement för skolor som fått en tillsyn av myndigheten, då de får möjlighet till mer omfattande återkoppling än vad som ryms inom en tillsyn. Skolor som nyligen genomgått ett rektorsbyte tycks också särskilt välkomna kvalitetsgranskningen och betrakta den som ett stöd i skolans kommande förändringsarbete.

Skolinspektionen erfar även att besluten med identifierade utvecklingsområden har tagits emot väl av skolorna. Rektorer och huvudmän har uppgett att de känner igen sig i Skolinspektionens beskrivning av skolan och instämmer i de identifierade utvecklingsområdena. Besluten har även uppgetts ge motiv för att arbeta vidare med de identifierade utvecklingsområdena på både skol- och huvudmannanivå.

Variation vad gäller kvaliteten i skolornas arbete

Även om majoriteten av skolorna i urvalet har bedömts vara i behov av ett utvecklingsarbete finns en variation mellan skolorna vad gäller verksamheternas kvalitet. Av resultatet av granskningarna framgår att några skolor fått ett fåtal utvecklingsområden, medan de flesta skolor fått flera utvecklingsområden. I urvalet finns därmed några skolor som bedöms ha ett förhållandevis gott arbete, med en god styrning och ledning.

Skolinspektionen ser också att det förekommer skolor som har ett positivt SALSA-värde⁷, vilket innebär att skolan presterar bättre än vad den förväntas göra med hänsyn till sitt elevunderlag.

Skolinspektionen ser mervärden med en efterföljande kvalitetsgranskning

Skolinspektionen ser flera mervärden av att genomföra en efterföljande kvalitetsgranskning på skolorna i urvalet. Även om alla skolor kan gynnas av kvalitetsgranskning bedömer Skolinspektionen utifrån dessa 20 skolor att det kan vara särskilt bra för skolor som myndigheten återkommande

---

⁷ SALSA är en statistisk modell som Skolverket använder för att ta fram ett modellberäknat meritvärde för skolors betygsresultat för årskurs nio som tar hänsyn till olika bakgrundsfaktorer. Syftet är att synliggöra faktorer som skolan inte kan påverka men som har betydelse för betygsresultatet. Se Skolverket. Salsa statistisk modell. [SALSA statistisk modell - Skolverket](#) (hämtad 2024-08-29).

utövar tillsyn av att även få en kvalitetsgranskning. Detta eftersom en kvalitetsgranskning kan gå djupare och skolorna kan få ytterligare och mer omfattande återkoppling på sin verksamhet. Utifrån granskningen av de 20 skolorna kan Skolinspektionen också se att skolor med frekventa rektorsbyten särskilt skulle kunna gynnas av en efterföljande kvalitetsgranskning, exempelvis genom att en ny rektor får en genomlysning av verksamheten som stöd i sitt förändringsarbete.

Den kronologiska ordningen där skolan först granskas via tillsyn och därefter kvalitetsgranskning ser Skolinspektionen också som ändamålsenlig. Det är väsentligt att en skola lever upp till de krav som ställs i aktuella författningar, innan det blir relevant att granska kvaliteten i arbetet.

En annan aspekt är att en kvalitetsgranskning kan medföra att huvudmannen uppmärksammas på utvecklingsområden och medvetandegörs om problem som behöver adresseras genom ändrade arbetssätt eller resurstilldelning. En tillsyn kan förvisso också leda till att frågor uppmärksammas, men en efterföljande kvalitetsgranskning ger personalen på skolan ytterligare ett tillfälle att diskutera och reflektera kring kvalitetsfrågor och skolans organisation. Detta kan ge rektorn "draghjälp" i det fortsatta förändringsarbetet.

Slutsatser

Skolinspektionen har med utgångspunkt i ett regeringsuppdrag genomfört efterföljande kvalitetsgranskning av ett urval av skolor som inspekterats via tillsyn och som uppvisar låga kunskapsresultat. Intervjuer har också hållits med medarbetare som medverkat i tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning av skolorna, i syfte att få en fördjupad bild av granskningarnas genomförande och resultat. Nedan redogörs för Skolinspektionens slutsatser av att genomföra kvalitetsgranskning efter tillsyn på samma skolenhet, med fokus på om arbetssättet kan ge ett mervärde för att bidra till skolornas utveckling.

God träffsäkerhet som kan utvecklas vidare

De skolor som har omfattats av efterföljande kvalitetsgranskning har valts ut utifrån delvis samma kriterier som används för att välja ut skolor till myndighetens tillsyn. Eftersom utvecklingsområden har identifierats för majoriteten av skolorna är det Skolinspektionens uppfattning att dessa kriterier tycks utgöra en god grund för urval för efterföljande kvalitetsgranskning. De flesta skolorna har antingen fått tre eller fyra utvecklingsområden. Samtidigt finns en variation, där en del skolor får få utvecklingsområden och kan visa på ett arbete med kvalitet inom vissa bedömningsområden.

Många skolor bör kunna gynnas av en kvalitetsgranskning, men Skolinspektionen kommer att behöva ta hänsyn till var en efterföljande kvalitetsgranskning ger störst nytta. En kvalitetsgranskning som resulterar i något enstaka utvecklingsområde är sannolikt värdefull för den enskilda skolan, men ur ett bredare perspektiv kan de resurserna ge en större nytta på en annan skola med större utvecklingsbehov. Skolinspektionen kommer därför att fortsätta utveckla urvalsarbetet och följa upp arbetssättet med tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning, för att säkerställa mervärdet av den samlade insatsen på de skolor som väljs ut. Här behövs mer underlag och erfarenheter för att kunna dra vidare slutsatser.

En efterföljande kvalitetsgranskning kan gynna skolor med låga kunskapsresultat

Vid tiden för redovisningen av detta regeringsuppdrag har det gått mellan fyra och fem månader sedan huvudmännen för skolorna i urvalet mottog besluten efter den efterföljande kvalitetsgranskningen. För de beslut som omfattar utvecklingsområden ska huvudmannen redovisa vilka åtgärder som vidtagits efter cirka 6 till 12 månader. Det är därför alltför tidigt att säga om kvalitetsgranskningen har haft en reell påverkan på och gynnat skolornas utvecklingsarbete.

Skolinspektionen ser dock att den efterföljande kvalitetsgranskningen har potential att gynna skolorna i urvalet. Detta eftersom de flesta skolorna i

urvalet har fått flera utvecklingsområden och därmed kan ha nytta av kvalitetsgranskningen för sitt förändringsarbete. De flesta skolorna tycks även ställa sig positiva till att få en efterföljande kvalitetsgranskning, vilket ökar möjligheten att resultatet kan medföra reell utveckling i skolornas verksamheter, där förändringar görs i syfte att höja elevernas kunskapsresultat. Skolor med ett nyligen genomfört eller kommande rektorsbyte tycks ställa sig särskilt positiva.

Låga kunskapsresultat innebär inte alltid ett arbete av låg kvalitet

Majoriteten av skolorna bedöms ha stora utmaningar och får i kvalitetsgranskningen flera utvecklingsområden. Det finns dock exempel på skolor i urvalet som fått färre utvecklingsområden och som bedöms bedriva ett arbete med kvalitet i flera områden. Ett viktigt perspektiv att här ta hänsyn till är att en skola med låga kunskapsresultat därmed inte nödvändigtvis har ett arbete som håller låg kvalitet. Skolor kan ha utmanande förutsättningar som medverkar till att kunskapsresultaten inte höjs. Men även om skolors arbete kan påverkas av olika förutsättningar har alla elever rätt till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö. Skolinspektionen anpassar därför inte sin inspektion till omvärldsfaktorer. Skolinspektionen kan däremot fortsätta att utveckla sitt urvalsarbete och arbetssätt, så att de skolor som är i störst behov av efterföljande kvalitetsgranskning får denna insats.

Mervärden av en efterföljande kvalitetsgranskning

För en skola som omfattats av Skolinspektionens tillsyn kan mervärdet av en efterföljande kvalitetsgranskning utgöras av att personalen ges anledning till och utrymme för att diskutera kvalitetsfrågor. Den nyanserade återkopplingen inom kvalitetsgranskningen, där både skolans starka sidor och dess utvecklingsområden lyfts, kan potentiellt bidra till en ökad motivation till utveckling. Kvalitetsgranskningen kan även motivera att en rektor inleder och prioriterar ett förändringsarbete, både i förhållande till huvudmannen och till skolans övriga personal. Även en tillsyn kan lyfta fram behovet av att inleda ett förändringsarbete, men en efterföljande kvalitetsgranskning kan bidra ytterligare till det och ge ett mervärde.

Ur Skolinspektionens perspektiv kan mervärdet av tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning bestå av större möjligheter till ett helhetsgrepp om skolor med utvecklingsbehov. Riskområden som identifieras inom ramen för en tillsyn, men som inte innebär en konkret brist i skolans regel- efterlevnad, kan fångas upp av en efterföljande kvalitetsgranskning. Om Skolinspektionen etablerar och informerar om ett arbetssätt där ett tillsynsärende kan komma att kompletteras av en kvalitetsgranskning, kan detta även i sig ha en effekt på skolors arbete.

En utökning av arbetssättet kan innebära att färre skolor nås av inspektion

Skolinspektionen genomför inte inspektion av alla skolor i riket, utan har som mål att rikta resurserna dit behoven är störst. Detta enligt Skolinspektionens instruktion, där det anges att kvalitetsgranskningen och den tillsyn som utövas löpande ska genomföras med utgångspunkt i en behovsanalys, och att de ska omfatta sådana aspekter som kräver en kvalitativ bedömning av undervisningen och verksamheten.⁸ Tillsyn med efterföljande kvalitetsgranskning på samma skolenhet innebär att myndigheten fördelar sin inspektion på färre skolor än om tillsyn sker på vissa och kvalitetsgranskning på andra. Om arbetssättet utökas markant framöver kommer således något färre skolor att nås av myndighetens inspektion.

Samtidigt finns en förväntan och en önskan från bland annat regeringen om att Skolinspektionen ska ha en hög närvaro på landets skolor. Detta behöver myndigheten balansera i kommande planering av hur inspektionsresurserna fördelas.

Skolinspektionen fortsätter arbetet med tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning

Sammantaget ser Skolinspektionen utifrån denna första omgång med tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning på 20 skolor positivt på tillvägagångssättet. Skolinspektionen bedömer att tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning gav ett mervärde, och myndigheten kommer att fortsätta följa arbetssättet framöver. Myndigheten ser dock ett behov av att samla in ytterligare erfarenheter och empiri kring arbetssättet, för att bättre kunna bedöma om det ger nytta och mervärde. Utifrån den bedömningen kan Skolinspektionen sedan fortsätta att utveckla arbetet vidare.

En viktig aspekt som inte omhändertagits i arbetet på grund av uppdragets tidsram är målgruppens upplevelser av arbetssättet. Under hösten 2024 genomför Skolinspektionen därför en målgruppsenkät bland de 20 skolor som fått tillsyn och efterföljande kvalitetsgranskning, med frågor om hur de har uppfattat och upplevt granskningen. Resultaten kommer tillsammans med myndighetens övriga erfarenheter att utgöra grunden för arbetet framåt. Skolinspektionen har därutöver fattat beslut om att genomföra minst 30 ärenden av efterföljande kvalitetsgranskning för skolor som omfattats av tillsyn under läsåret 2024/2025, samt har lämnat utrymme för att fler ska kunna initieras om det bedöms finnas behov av det.

---

⁸ Förordning (2011:556) med instruktion för Statens skolinspektion.

Källförteckning

Skolinspektionen (2020). *Hur säkras lärarresurser till skolor med utmaningar? Fokus på kommunala huvudmän.* (Stockholm: Skolinspektionen)

Skolinspektionen (2021). *Långvarigt låga kunskapsresultat. Grundskolor som under 10 år haft en hög andel elever utan godkända betyg i alla ämnen.* (Stockholm: Skolinspektionen)